

-ARAŞTIRMA MAKALESİ-

**TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN YÜZÜNCÜ YILINDA KAMU
DİPLOMASİSİNDE KÜLTÜREL MİRASIN YERİ: GELİBOLU TARİHİ
ALANI ÖRNEĞİ***

Yunus ERDEM¹ & Filiz ÇOBAN ORAN²

Öz

Son zamanlarda devletlerin kültürel miraslarını dış politikalarında çekiciliklerini, başka bir deyişle, “yumuşak güçlerini” arttırmak için nasıl kullandıklarını inceleyen akademik çalışmalar artmaya başlamıştır. Bu bağlamda, Uluslararası İlişkiler literatüründe kültürel miras, “kültürel diplomasi”, “miras diplomasisi” ve daha kapsayıcı olan “kamu diplomasisi” kavramlarıyla kullanılmıştır. Bu literatüre bir katkı olarak bu çalışma Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunun yüzüncü yılında dış politikada bir yumuşak güç unsuru olarak kültürel mirasın kamu diplomasisindeki yerini araştırmaktadır. Bu amaçla, 2023 yılı bahar döneminde Gelibolu Tarihi Alanı’nda bir alan araştırması yürütülmüştür. Birinci Dünya Savaşı’nın en şiddetli cephelerinden olan Çanakkale cephesinde cereyan eden Çanakkale Savaşları’nın tarihi ve kültürel mirası onlarca ülke için değerlidir. Öyle ki, Çanakkale Muharebeleri Gelibolu Tarihi Alanı 2014 yılında UNESCO dünya mirası geçici listesine ne dâhil edilmiştir. Gelibolu tarihi alanında 57 şehitlik içinde 39 yabancı anıt mezarlığı bulunmaktadır. Çalışmada, törenlere katılan 13 ülkeden 30 yabancı ülke vatandaşıyla derinlemesine mülakatlar yapılarak Gelibolu’daki kültürel mirasın Türkiye’nin kamu diplomasisi uygulamaları bağlamında dış politikada nasıl bir imaj çizmesine hizmet ettiği sorgulanmıştır. Sonuç olarak çalışmada, Çanakkale Savaşı’nın anma törenleri, Türkiye’nin barış, hoşgörü ve uluslararası iş birliği mesajlarını yayma fırsatı sağlayarak Türkiye’nin barışçıl bir ülke imajını çizmekte, diplomatik ilişkilerin derinleştirilmesi ve güçlendirilmesine teşvik ettiği bulgulanmıştır. Özellikle, Cumhuriyet’in ilk yıllarında M. Kemal Atatürk’ün Çanakkale’deki savaş anlatısını barış anlatısına dönüştüren söylemini sürdüren kamu diplomasisi politikalarıyla Gelibolu Tarihi Alanı yabancı milletler için olumlu bir Türkiye imajı oluşturmaya katkıda bulunmaktadır. Kamu diplomasisi ve kültürel mirasa odaklanarak bu çalışma, literatürde ağırlıklı olarak yer alan Çanakkale Savaşlarını askeri ve stratejik boyutlarıyla ele alan çalışmalardan farklı olarak Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Çalışmalarına orijinal bir katkı yapmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Kültürel miras, Kamu diplomasisi, Yumuşak Güç, Gelibolu Tarihi Alanı.*

Jel Kodları: *N40, N44, Z18*

Başvuru: *03.08.2023*   **Kabul:** *06.09.2023*

* Bu makale, 5-6 Temmuz 2023 tarihleri arasında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi tarafından düzenlenen Uluslararası Sosyal Bilimler Konferansı’nda özet olarak sunulan tebliğin gözden geçirilmiş tam metnidir.

¹Uzman, Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı, yunuserdem1700@gmail.com, ORCID: 0009-0004-8474-8178

²Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, BİİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, filizcoban@comu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1789-8411

THE PLACE OF CULTURAL HERITAGE IN PUBLIC DIPLOMACY IN THE CENTENNIAL OF THE REPUBLIC OF TÜRKİYE: THE CASE OF THE GALLİPOLİ HISTORIC SITE³

Abstract

Recently, there has been a growing body of scholarly work examining how states use their cultural heritage to enhance their foreign policy attractiveness, in other words, the "soft power." In this context, cultural heritage has been used in International Relations literature with the concepts of "cultural diplomacy", "heritage diplomacy" and the more inclusive "public diplomacy". As a contribution to this literature, this study explores the place of cultural heritage in public diplomacy as an element of soft power in foreign policy in the centennial of the founding of the Republic of Turkey. The historical and cultural heritage of the Gallipoli Campaign, one of the most violent fronts of the First World War, is valuable to dozens of countries. So much so that the Gallipoli Historic Site was included in the UNESCO world heritage tentative list in 2014. There are 39 foreign memorial cemeteries in 57 martyrdom sites in the historical area of Gallipoli. In this study, the field work research was conducted at the Gallipoli Historic Site in the spring term of 2023. In-depth interviews were conducted with 30 foreign citizens from 13 countries who participated in the ceremonies, and it was questioned what kind of an image the cultural heritage in Gallipoli serves for Turkey's foreign policy in the context of public diplomacy practices. As a result, it has been found that, commemorations of the Battle of Gallipoli provide an opportunity to spread Turkey's messages of peace, tolerance and international cooperation, painting Turkey's image as a peaceful country and encouraging the deepening and strengthening of diplomatic relations. In particular, the Gallipoli Historic Site contributes to creating a positive image of Turkey for foreign nations through public diplomacy policies that continue the discourse of M. Kemal Atatürk in the early years of the Republic, which transformed the narrative of war in Gallipoli into a narrative of peace. By focusing on public diplomacy and cultural heritage, this study makes an original contribution to International Relations and Diplomacy Studies, unlike the studies that deal with the military and strategic dimensions of the Gallipoli Wars, which are predominantly in the literature.

Keywords: Cultural heritage, Public diplomacy, Soft Power, Gallipoli Historic Site.

"Bu çalışma Araştırma ve Yayın Etiğine uygun olarak hazırlanmıştır."

1.GİRİŞ

Akademik literatürde "kültürel miras" kavramının tarih, mimarlık, sosyoloji, coğrafya, turizm vb. bilim dallarında çokça ele alındığı görülmektedir (Joo vd., 2009; Skrede ve Berg, 2019). Benzer biçimde somut bir kültürel miras olarak Çanakkale Muharebeleri Gelibolu Tarihi Alanı da daha çok bu alanlardaki çalışmalarda yer bulmuştur (Polonsky vd., 2013; McKenna ve Ward, 2007). Özellikle 1915 Çanakkale zaferinin gerek Türk tarihinde gerek dünya tarihindeki önemi tarihi ve stratejik yönleriyle çokça çalışılmıştır (Tunçoku, 1998; Çetinoğlu, 1994; Çalık, 2000; Heaslip, 2021). Oysaki kültürel miras alanlarının korunmasına ve tanıtılmasına ilişkin uluslararası çabalar, konunun Uluslararası İlişkiler disiplini tarafından daha çok ele alınmasını gerektirmektedir. Uluslararası İlişkiler alanındaki çalışmalar daha çok UNESCO'nun Dünya Mirası Programı çerçevesinde ele alınmıştır (Bertacchini vd., 2017). Bunun yanı sıra son dönemde çatışma bölgelerinde kültürel miras alanlarının korunmasına yönelik araştırmalar da yapılmıştır (Weiss ve Connolly, 2019; Christensen, 2022; Foradori vd., 2018; Lostal ve Cunliffe, 2016).

Devletlerin dış politikalarında başka milletlerle ilişkilerinde ya da uluslararası korunumunda konu olan kültürel miras, Uluslararası İlişkiler literatüründe "kültürel diplomasi" (Wüst ve Nicolai, 2023; Ang vd., 2015; Mark, 2010), "miras diplomasisi" (Winter, 2015; Lähdesmäki ve Çeginskas, 2022; Çeginskas ve Lähdesmäki, 2023) ve daha kapsayıcı olan "kamu diplomasisi" kavramlarıyla kullanılmıştır. Gerçekten de son zamanlarda devletlerin kültürel miraslarını dış politikalarında çekiciliklerini, başka bir deyişle, "yumuşak güçlerini" (Nye, 2004; Nye, 2021) arttırmak için nasıl kullandıklarını inceleyen akademik çalışmalar artmaya başlamıştır (Akbar, 2023; Watson, 2012; Nakano ve Zhu, 2020).

Bu çalışmalardan hareketle bu çalışma kültürel miras alanlarının kamu diplomasisinde önemli bir yeri olduğunu iddia ederek, Çanakkale örneği bağlamında Gelibolu Tarihi Alanı'nın Türkiye'nin imajına olumlu katkıda bulunduğunu iddia etmektedir. Bu hipotezi doğrulamak için 2023 yılının bahar döneminde Gelibolu Tarihi Alanı'nda bir alan araştırması yapılmıştır. Anma törenlerine katılıp katılımcılarla derinlemesine mülakatlar yapılarak Gelibolu'daki kültürel mirasın Türkiye'nin kamu diplomasisi uygulamaları bağlamında dış politikasında nasıl bir imaj çizmesine hizmet ettiği sorgulanmıştır. Dolayısıyla, bu çalışma Çanakkale Muharebeleri Gelibolu

³ The Extended English Summary is located the end of the Article

Tarihi Alanına “yumuşak güç ve “kamu diplomasisi” perspektifinden yaklaşarak Kültürel Miras Çalışmaları, Diplomasi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler literatürüne özgün bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

2.YÖNTEM

Araştırma konusu, amacı, araştırma nedenselliği, kuramsal çerçevesi belirlenen tespit ve durumlar somut, kanıtlanmış ve bilimsel kaynaklara dayanan veriler ışığında değerlendirilerek çalışmaya aktarılmıştır. 2023 yılı bahar döneminde Gelibolu Tarihi Alanı'nda yapılan alan araştırmasında anma törenlerinde “katılımcı gözlem” yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca tarihi alanı ziyaret edip törenlere katılan 13 farklı ülkeden (Almanya, Arnavutluk, Avustralya, Bosna Hersek, Bulgaristan, İngiltere, İrlanda, Kosova, Makedonya, Özbekistan, Sri Lanka, Türkmenistan, Yeni Zelanda) 30 yabancı ülke vatandaşıyla “derinlemesine mülakatlar” yapılarak Gelibolu'daki kültürel mirasın Türkiye'nin kamu diplomasisi uygulamaları bağlamında dış politikada nasıl bir imaj çizmesine katkıda bulunduğu araştırılmıştır.

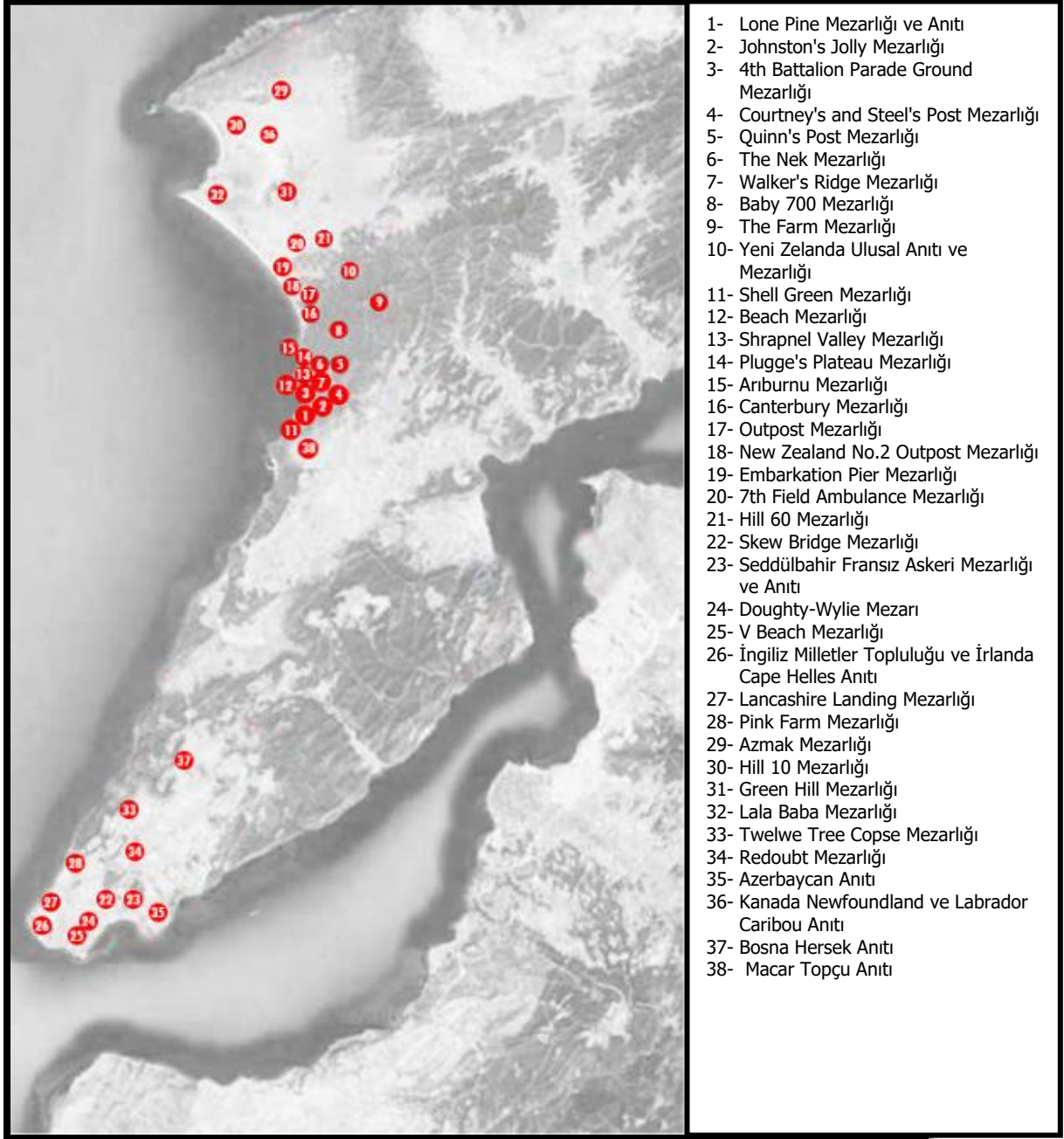
2.1.Gelibolu Tarihi Alanı Kültürel Mirası

Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı, Birinci Dünya Savaşı'nın cephelerinden biri olan Çanakkale'de yoğunluklu olarak Gelibolu Yarımadası'nda geçen savaşın, muharebe alanlarının anıtlar, müzeler, şehitlikler, mezarlıklar, koylar ve çıkarma bölgelerinin bulunduğu Eceabat ilçesinde 33.500 hektar alanda yer alan tarihi, doğal ve arkeolojik sit alanlarının bulunduğu bir bölgedir.

Birinci Dünya Savaşı'nın en şiddetli cephelerinden olan Çanakkale cephesinde cereyan eden, Türk milli tarihinin en önemli olaylarından biri olan Çanakkale Savaşları'nın neticesinde kazanılan zafer her yıl *18 Mart Şehitleri Anma Günü ve Çanakkale Deniz Zaferi* resmî törenleriyle kutlanmakta, bunun yanı sıra çeşitli kültürel, sanatsal ve sportif etkinlikler günün anlam ve önemine uygun bir şekilde icra edilmektedir. 28 Haziran 2014 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren 6546 sayılı Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanun ile milli park vasfı kaldırılmış ve tarihi alan olarak yeniden sınıflandırılmıştır ("*Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete*", 2014). Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığının teşkilatı ve görev ve sorumlulukları 15.07.2018 tarih ve 4 sayılı “Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” ("*Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete*", 2018) ile yeniden düzenlenmiştir.

Öte yandan, savaş sonrasında kaybedilen yüzbinlerce kayıp anısına Lozan Konferansı'nın ardından İtilaf devletleri hiç vakit kaybetmeden savaşın geçtiği Gelibolu Yarımadası'nda kayıplarının anısına toplu mezarlıklar ve anıtlar inşa etmişlerdir. Çanakkale deniz ve kara muharebeleri öncesinde yapılan ve savaşta kullanılan kaleler, tabyalar, savaş esnasında batırılan gemilerle birlikte kaybedilen yüzbinlerce insanın anısına yapılan anıtlar, mezarlıklar ve düzenlenen şehitlikler savaşın acılarını hatırlatmasının yanı sıra burada bulunan milletlerin birer tarihi hatırası olması sebebiyle bu tarihi alanı yirmiden fazla ülkenin hatırasının bulunduğu uluslararası öneme sahip bir duruma getirmektedir. Tarihi alan bugün bütün dünyada savaşın acı hatıralarının hatırlanarak barışın korunması ve değerinin bilinmesi gerektiğini anlatan bir barış parkı ve açık hava müzesi misyonunda bulunmaktadır. Gelibolu Tarihi Alanı içerisinde 100 km kıyı şeridi, 1 ilçe merkezi, 2 ilçe mahallesi, 8 köy yerleşim alanı, yeni ihya edilen şehitlikleriyle birlikte 57 şehitlik alanı, yeni yapılan yabancı anıtlarla birlikte 39 yabancı anıt ve mezarlığı barındırmaktadır. Tarihi alan sınırları içerisinde yabancı milletlerin ölen askerleri ve kayıplarının anısına yapılan mezarlıklardan 31 tanesi İngiliz Milletler Topluluğu Savaş Mezarları Komisyonu (CWGC) tarafından diğerleri ise ülkelerin kendi ekipleri tarafından bakım, onarım, peyzaj ve diğer faaliyetleri yürütülmektedir.

Şekil 1. Yabancı Anıt ve Mezarlıkların Konumu Gösteren Gelibolu Yarımadası Haritası

Kaynak: <https://www.yollardan.com/gelibolu-yarimadasi-gezilecek-tarihi-yerler/>

2.2. Araştırma Verilerinin Toplanması

Anma törenlerinin yıldönümüne rastlayan 2023 yılının bahar aylarında Gelibolu tarihi yarımadasında “alan araştırması” gerçekleştirilmiştir. Törenlere katılarak bölgede “katılımcı gözlem” ile yapılacak görüşmeler öncesinde veri toplama aşaması güçlendirilmiştir. Böylelikle katılımcıların duygu ve düşüncelerinin eylemlerinde dışı vurumunu yerinde gözlemleyerek daha iyi anlaşılmasını sağlanmıştır (Clark vd., 2009).

18 Mart Şehitleri Anma Günü ve Çanakkale Deniz Zaferi Törenleri ile 24-25 Nisan Çanakkale Kara Muharebelerini Anma Törenleri hazırlıkları bir önceki yılın aralık ayı itibarıyla başlamaktadır. Tüm bakanlıklar, askerî kurumlar ve diğer ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili STK temsilcilerinin katılımlarıyla Ankara’da törenler koordinasyon toplantısı gerçekleştirilmektedir. Kültür ve Turizm Bakanı başkanlığında yapılan toplantıda Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı tarafından yapılan tören programı ve hazırlıkları kapsamında

bilgilendirme sunumu yapılmakta, protokol ve vatandaşların hava, deniz ve karayolu ulaşımları ile birlikte tüm trafik, güvenlik, lojistik, organizasyon, temsil, ağırlama, görevlendirme ve diğer tedbirler planlanarak alınan görüş ve öneriler ile birlikte toplantı karar tutanağı haline getirilip tüm katılımcı kurumlara üst yazı ile tebliğ edilmektedir.

18 Mart Şehitleri Anma Günü ve Çanakkale Deniz Zaferi Töreni, Şehitler Abidesi'nde sabah 09:30'da başlamıştır. Törene, Türk görevli ve temsilcilerin yanı sıra Azerbaycan, Avustralya, Birleşik Krallık, Fransa, Yeni Zelanda, Kanada, Kuzey Makedonya, Bosna Hersek, Kosova gibi ülkelerden bakan, büyükelçi, konsolos ve savunma ataşesi seviyelerinde yaklaşık 50 kişilik yabancı misyon temsilcisi katılımı olmuştur.

Törende ilk olarak, Türkiye Cumhuriyeti Devleti adına Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ay yıldız figürü şeklinde hazırlanmış armalı çelengini sunmuştur. Ardından saygı duruşuna geçilmiş, İstiklal Marşı okunmuştur. İstiklal marşıyla birlikte Türk bayrağı göndere çekilmiştir. Saygı duruşu esnasına 10 kişilik manga tarafından 3 adet saygı atışı yapılmıştır. Tören bölümü bando eşliğinde tören alanından çıkış yapmıştır. Günün anlam ve önemine dair yapılan konuşmalardan sonra tüm şehitler adına Kur'an-ı Kerim tilaveti ve dualara geçilmiştir. Cumhurbaşkanı ve beraberindeki protokol heyetin şehitliklere karanfil bırakıp şeref defterini imzaladıktan sonra tören alanından ayrılımlarıyla resmi tören sonlanmıştır. Türkiye'de 6 Şubat 2023 günü yaşanan deprem felaketi nedeniyle, daha önceki yıllarda yapılan Türk Yıldızları gösteri uçuşu, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlı gemilerin geçit töreni, 18 Mart akşamı yapılan geleneksel fener alayı gibi birçok etkinliğin bu yıl uygulanmadığı belirtilmiştir. Bunlar yerine, tören sonrasında Çanakkale savunmasında önemli yeri olan, sekiz yıldır restorasyonu süren Seddülbahir Kalesi'nin açılış töreni gerçekleştirilmiştir.

24-25 Nisan Çanakkale Muharebeleri Anma Törenleri, Türkiye Cumhuriyeti Devleti adına Kültür ve Turizm Bakanlığı ev sahipliğinde, Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı tarafından uluslararası düzeyde Şehitler Abidesi'nde resmi devlet töreni düzenlenmesiyle başlamaktadır. 24 Nisan sabahı saat 11:00'de başlayan törene, Kültür ve Turizm Bakan Yardımcısı Ahmet Misbah Demircan, Avustralya Viktorya Eyalet Valisi Linda Dessau, Avustralya Gazi İşleri Bakanı Min Dva Matt Keogh, Yeni Zelanda Savunma Bakanı Andrew Little, İngiltere Genelkurmay Başkanı Orgeneral Patrick Sanders ile birlikte devlet protokolü, yabancı misyon temsilcileri, il protokolü, gaziler, günümüz şehit yakınları katılım sağlamıştır. Ayrıca, Avustralya, Yeni Zelanda, Macaristan, İrlanda, Finlandiya, Avusturya, Kanada, Fransa, Almanya, Belçika, Danimarka, İsveç, Lüksemburg, Afganistan, Pakistan, Romanya, Bulgaristan, Güney Afrika, Sudan, Hindistan, Sri Lanka, Slovenya, Azerbaycan, Kuzey Makedonya, Bosna Hersek, Kosova olmak üzere yabancı ülkelerden bakan, büyükelçi, müsteşar, konsolos ve savunma ataşesi seviyelerinde yaklaşık 150 kişilik yabancı misyon temsilcisi katılımı olmuştur. Ayrıca AB Delegasyon üyeleri ve AB Türkiye Delegasyonu Başkanı Nikolaus Meyer-Landrut törene katılım sağlamışlardır.

Törende, İtilaf Devletleri adına İngiltere Genel Kurmay Başkanı Patrick Sanders konuşma yapmıştır. Konuşmasında Sanders, o gün bir araya gelmelerinin, burada bulunan askerlerin kahramanlığını ve cesaretini yansıttığını, Türkiye, İngiltere, İrlanda, Avustralya, Yeni Zelanda, Hindistan, Fransa ve diğer tüm devletlerin kayıp ve yaralı olan askerlerine saygılarını sunduklarını, ortak geçmişi paylaşan müttefikler olarak düzenlenen bu anma etkinliklerinin çok önemli olduğunu, uluslararası toplumun ve özellikle NATO'nun dayanışmasını gözler önüne serdiğini, dünyadaki en güçlü askeri ittifaklardan birine dahil olmanın bir ayrıcalık olduğunu ifade etmiştir.

Bu konuşma Gelibolu tarihi kültürel mirasının, ortak bir geçmiş anlatısı kurmaya katkı sağlayarak Türkiye'nin yumuşak gücünü arttırdığını, iş birliği yapılmak istenen bir aktör imajı çizmesinde etkili olduğunu doğrular niteliktedir. Hatta bu konuşmada "NATO ittifakına" yapılan vurgu, yumuşak güç unsurunun sert güç unsurunu destekleyebileceğinin de göstergesidir. Bu ortak geçmiş anlatısının inşasında başta M. Kemal Atatürk'ün "Anzak Annelerine Yazdığı Mektup" (Çanakkale Şehitlik, t.y.) olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti liderlerinin ve temsilcilerinin rolü büyüktür. Bu anlayışı ve geleneği sürdürür niteliktedir.

Kültür ve Turizm Bakan Yardımcısı Ahmet Misbah Demircan, törendeki konuşmasında, Türk milletinin burada vatani korumak uğruna canlarını hiçe sayarak şehit olanların daima hatırlandığı, kin ve nefret söylemlerini reddettiğini, Türkiye'nin hem birlikte aynı blokta yer aldığı ülke askerlerinin hem de diğer ülke askerlerinin bu topraklarda yan yana yattığını, gelecek nesillere de barış ve kardeşlik mirasını aktaracaklarını vurgulayarak, zafer kazanmış bir neslin evlatları olarak gururlu olduklarını belirtmiştir."

Şehitler Abidesi'ndeki törenden sonra protokol heyeti, *Fransız Askeri Mezarlığı ve Anıtı Töreni*'ne intikal etmiştir. 12:30'da başlayan törende başta Türkiye olmak üzere İrlanda, İngiltere, Fransa, Almanya, Yeni Zelanda ve Avustralya, Cezayir, Tunus, Mali, Fas ve Senegal ülkelerinin temsilcileri tarafından Fransız Anıtı'na çelenkler bırakılmıştır. Anma programında konuşan Fransa Büyükelçisi Herve Magro, Fransa'nın Gelibolu'ya 80 bin asker

gönderdiğini, bunların 27 bini hayatını kaybettiği ya da yaralandığının altını çizip o topraklarda kendilerini feda edenleri saygıyla andıklarını belirtip şu ifadeleri kullanmıştır:

"Bugün Gelibolu Yarımadası'nın vadilerine ve tepelerine hâkim olan huzur, Türkiye Cumhuriyeti tarafından tarihi mirasın korunması ve değerli kılınması için yürütülen muazzam çalışmanın sonucudur. Geçmişte kan ve gözyaşıyla yıkanan, bugün ise cesur askerlerimizin istirahat ettiği bu topraklarda bir araya gelerek gösterilen fedakarlıklara karşı duyduğumuz minneti ifade etmekteyiz. Ancak askerlerimize duyduğumuz minneti ifade etmenin en güzel yolu Avrupa'da ve tüm dünyada kalıcı barış tesis etmek için güçlerimizi bir kez daha birleştirmek değil midir? Tüm bu düşüncelerle sizleri, burada yatan vatandaşlarımızı ve uyrugu ne olursa olsun 1915 yılında bulunduğumuz yarımada savaşan herkesi anmaya davet ediyorum."

Bu Fransız temsilcinin ifadelerinde açıkça görüldüğü gibi, Türkiye'nin Gelibolu Tarihi Alanı'ndaki kültürel mirası koruma ve değerli kılma yolunda attığı adımlar ve izlediği politikalar saygı ve şükranla karşılanmaktadır. Geçmişte savaşın farklı taraflarında yer alsalar bile bu tarihi mirasın "ortak geçmiş", "birlik" ve "barış" söylemleriyle anılması Türkiye'nin kamu diplomasisi başarısı olarak yorumlanabilmektedir.

Tören programı "Aux Morts" diye adlandırılan dinletinin ardından saygı duruşunda bulunulması, Türkiye ile Fransa ulusal marşlarının okunması, mezarlıklara karanfil bırakılması ve anı defterinin imzalanması ile sona ermiştir. Ardından, 13:30'da *Cape Helles Anıtı*'nda düzenlenen *Birleşik Krallık, İngiliz Milletler Topluluğu ve İrlanda Törenine* geçilmiştir. Anıtta, Türkiye'nin yanı sıra Avustralya, Yeni Zelanda, Fransa, Hindistan, Pakistan, Sri Lanka, Güney Afrika, Kanada, Almanya, İrlanda, Bangladeş ülkeleri ve Kraliyet İngiliz Lejyonu ile İngiliz Milletler Topluluğu Savaş Mezarları Komisyonu çelenklerini sunmuşlardır. Bir papaz tarafından sunum yapılmış ve dualar edilmiştir. Birleşik Krallık, İrlanda Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ulusal marşları çalınmıştır. Program "piper" adı verilen geleneksel dinletinin/ağıtın ardından son bulmuştur. Türk temsilciler törenlere katılan ülke temsilcilerini ve beraberindeki protokol heyetini öğle yemeğinde ağırlamış, yemek programının ardından 24 Nisan 2023 günü programları sona ermiştir.

ANZAC (Avustralya ve Yeni Zelanda Ordu Birlikleri) askerlerinin 24 Nisan gece yarısından 25 Nisan gün doğumuna kadar geçen sürede çok sayıda kayıp vermesinin anısına 04:30'da Anzak Koyu'nda *Şafak Ayini* düzenlenmektedir. Bu yılki tören alanında, resmi kayıtlı rakamlara göre 7.500 kişi olsa da münferit katılımlar ile birlikte yaklaşık 10.000 kişinin sessizlik içerisinde *Mekânın Ruhunu* adı verilen programda olduğu gözlemlenmiştir. Gelibolu Korosu eşliğinde hayatını kaybeden birkaç askerinin hayatının filmsel anlatımıyla duygusallığın tüm katılımcıları sardığına tanıklık edilmiştir. Saatler 05:30 gösterdiğinde "Şafak Ayini" adlı resmi program başlatılmıştır. Katılımcılara yönelik yapılan konuşmalardan sonra Atatürk'ün Anzak annelerine hitaben yazdığı mektup Türkçe ve İngilizce olarak okunmuştur. Bir rahip tarafından "Tanrıya Yakarış" diye adlandırılan dua kısmına geçilmiş, duanın sonunda binlerce kişi bir ağızdan "Âmen" demiştir. Ülke temsilcilerinin çelenk sunumlarının ardından Maori dilinde bir anma kasidesi okunmuştur. "yat borusu" adı verilen borazanın çalınmasıyla birlikte sessizlik ve saygı duruşu gerçekleştirilmiştir. Akabinde Türkiye Cumhuriyeti, Yeni Zelanda ve Avustralya milli marşları okunurken ülke bayrakları göndere çekilmiştir.

Sabah 9:30'da ise *Lone Pine Anıtı*'nda bir tören gerçekleştirilmiştir. Askeri ve dini ritüellerin yanı sıra burada Avustralya'nın Türkiye Büyük elçisi Miles Amitage ve Avustralya Savunma Kuvvetleri Operasyonlar Şefi tarafından konuşmalar gerçekleştirilmiştir. 11:30'da *Yeni Zelanda Ulusal Anıtı*'nda gerçekleştirilen törende Yeni Zelanda'nın Türkiye Büyükelçisi Zoe Coulson-Sinclair tarafından karşılama konuşması ve Yeni Zelanda Savunma Bakanı Andrew Little tarafından anma konuşması yapılmıştır. Edilen dualardan sonra tören alanında Maori kültürünün parçası olan "haka dansı" gerçekleştirilmiş, resmi heyetin tören alanından ayrılmasıyla birlikte ziyaretçiler çiçek ve karanfillerini sunmak üzere anıta davet edilmiştir. Bu iki anma etkinliği sonrasında Avustralya ve Yeni Zelanda temsilcileri tarafından Çanakale'de teşekkür resepsiyonu düzenlenmiştir.

Araştırmada, post-pozitivist bir yaklaşımla niteliksel veri analizi yapılmıştır. Gelibolu tarihi kültürel mirasının Türkiye'ye bakışı ne yönde etkilediğine dair kapsamlı bir anlayışa ulaşmak için anma etkinliklerine katılan 13 farklı ülkeden 30 yabancı ülke vatandaşıyla "derinlemesine mülakatlar" gerçekleştirilmiştir. Günümüzde sosyal bilimlerde, toplumun karmaşıklığını anlamak ve bireyler arasındaki farklılıkları ve düşüncelerin değişkenliğini kavramak için derinlemesine bir analize olan ihtiyaç giderek artmaktadır. Bu bağlamda, derinlemesine mülakat yöntemi, sosyal bilimciler tarafından tercih edilen güçlü bir araştırma stratejisidir. Katılımcılarla samimi ve etkileşimli bir diyalog içinde olma imkanı sunan derinlemesine mülakat, araştırmacılara katılımcıların deneyimlerini, düşüncelerini, tutumlarını ve algılarını anlama şansı verir. Bu yöntem, sosyal olayların ardındaki nedenleri keşfetmeye ve toplumun karmaşıklığını daha iyi yorumlamaya yardımcı olur. Smith (2020) derinlemesine mülakatın niteliksel bir yaklaşım sunduğunu vurgularken, diğer bir açıklayıcı görüş ise katılımcılarla etkileşim içinde olmanın araştırmada derinlemesine içgörü elde etmenin önemini belirtmektedir

(Rubin ve Rubin, 2012). Böylelikle derinlemesine mülakat yönteminin sosyal bilimlerde ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Derinlemesine bir görüşmenin kapsamlı uzun bir süreç gerektireceği göz önünde bulundurulduğunda, görüşme öncesindeki süreç için de belirli hazırlıkların özenli ve planlı bir şekilde yapılması gereklidir. Bakıldığı zaman derinlemesine görüşme, nitel araştırmalarda ve araştırmacının birebir cevap alabildiği açık uçlu sorular ile bazen akışın değiştiği veya soru eklemesi yapıldığı bir araştırma çeşidi olmaktadır (Uslu ve Demir, 2023: 292). Derinlemesine görüşmelerde anket yönteminden farklı olarak daha sınırlı sayıda kişiler ile daha detaylı ve daha açıklayıcı bilgi alabilmek, araştırmacının daha yüzeysel kalmasının önüne geçerek katılımcıların düşünce ve görüşlerini daha anlaşılabilir ve katkı sağlayıcı şekilde öğrenmek mümkündür (Kümbetoğlu, 2017:82)

Bu kapsamda araştırmada katılımcıların resmi ve sosyal statülerine göre farklı kategorilerde hazırlanan açık uçlu sorular ile İngiltere, Avustralya ve Yeni Zelanda yabancı misyon temsilcileri, yabancı STK temsilcileri, yabancı yazar ve sanatçılar ile birlikte on üç farklı ülkeden otuz yabancı ülke vatandaşıyla “derinlemesine mülakatlar” yapılarak yarı yapılandırılmış görüşme şeklinde, öncesinde soru formları hazırlanarak derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilerek elde edilen veriler belirli bir oranda kategorize edilmiştir. Görüşmeler yüz yüze, online, ses kaydı alınarak ve link paylaşımı gibi yöntemlerden faydalanılarak gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze yapılan görüşmeler 24-25 Nisan törenlerine katılan temsilci ve yabancı ülke vatandaşları ile yapılmıştır. Tören ve anma etkinlikleri dışında özellikle Şehitler Abidesi, Cape Helles Anıtı, Anzak Koyu’nu ziyaret eden kişiler ile yüz yüze ve zaman ayırma konusunda mazereti olan katılımcılar ile de link ve karekod paylaşımı ve e-posta iletişimi şeklinde yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların özellikleri ise; paylaşmak istemeleri durumunda isim ve soy isimleri, yaşadıkları ülke, milliyetleri, eğitim durumları hakkında elde edilen verilerden oluşmaktadır. Araştırmada katılımcıların cinsiyet özellikleri ayırt edici bir değişken olarak görülmediğinden dolayı görüşme formlarında bilgi kısmına dahil edilmemiştir. Ancak özelliklere katılımcıların isim ve soy isim bilgilerinden ulaşılarak büyük oranda bilgi sahibi olunabilmektedir. Araştırma yirmili yaşlar ile altmışlı yaşlar arasında değişen toplamda 30 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmacının katılımcılarından on yedi katılımcı lisans, on üç katılımcı yüksek lisans, yedi katılımcı ise doktora mezunudur. Üç katılımcı yabancı misyon temsilcisi, üç katılımcı dernek temsilci ve üyesi, bir katılımcı sanatçı ve yazar ile törenlere katılan ve tarihi alanı ziyarete gelen 30 katılımcıdan oluşmaktadır. Görüşme süreleri, katılımcıların verdiği cevapların akış ve içeriğine göre 15 ile 45 dakika aralığında değişkenlik göstermiştir. Araştırmada katılımcıların bazılarının doğrudan isim ve unvanları kullanılmakta, bazı katılımcıların isimleri ise anonim olarak kodlama yapıp, K1, K2, ...vb. olarak yer verilmiştir.

2.3.Araştırma Verilerinin Analizi

Kamu diplomasisi, özellikle ülkenin dünyada çizmek istediği imajını, kimliğini, misyonunu uluslararası topluma verilmek istenen mesajlarla yaymada ve güçlendirmede kullanıldığı için, sadece devlet temsilcilerini değil tüm halklara yönelik geliştirilmektedir. Dolayısıyla, kamu diplomasisi “uluslararası halkla ilişkilerin” uygulama alanıdır. Anma törenlerine katılan yabancı ülke vatandaşlarıyla yapılan görüşmelerde Türk dış politikasına yönelik “kamu söylemi” (McLean, 2015) aşağıdaki dört soru bağlamında yorumlanmış ve Gelibolu Tarihi Alanı kültürel mirasının Türkiye’nin kamu diplomasisindeki yerine ve Türkiye’nin uluslararası politikada nasıl bir imaj çizmesinde etkili olduğu açığa çıkarılmıştır. Yarı-yapılandırılmış mülakatlar aşağıdaki dört temel soru çerçevesinde gerçekleştirilmiştir:

1. Gelibolu Tarihi Alanı’nın kültürel mirasınız ve milli tarihiniz için önemi nedir? Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı sizin için ne ifade etmektedir?
2. İki ülke arasındaki anıt diplomasisi ve anma etkinliklerinin Türkiye’ye bakışınızı nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz? Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı, ülkenizde Türkiye’ye yönelik ilgiyi ne yönde etkilemektedir?
3. Mustafa Kemal Atatürk’ün Anzak anneleri için kaleme aldığı metnin uluslararası ilişkiler bakımından önemini nasıl değerlendiriyorsunuz?
4. Türkiye’nin kültürel miras ve koruma alanları çerçevesinde değerlendirildiğinde Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı’nda uyguladığı tarihi, kültürel ve manevi değerleri ile doğal dokusunun korunması, yaşatılması, geliştirilmesi, tanıtılması, gelecek kuşaklara aktarılması ve yönetimini nasıl değerlendiriyorsunuz?

3.BULGULAR: YABANCI ÜLKE VATANDAŞLARININ PERSPEKTİFİNDEN ÇANAKKALE SAVAŞLARI GELİBOLU TARİHİ ALANI VE TÜRKİYE İMAJI

Bu bölümde katılımcıların görüşmelerde vermiş oldukları cevaplardan seçki olarak belirlenen cevapların çevirileri şeklinde doğrudan alıntı yapılarak eklenmiştir. Toplamda otuz yedi kişi ile yapılan görüşmelerden alınan cevaplardan yapılan çıkarım ve değerlendirmeler görüşme soru ve cevaplarına bağlı kalınarak yorumlanmıştır.

Araştırmada, katılımcıların paylaşmak istemeleri durumunda isim ve soy isimleri, yaşadıkları ülke, milliyetleri ve varsa temsil ettikleri görevleri hakkında elde edilen verilerden oluşmaktadır

Birinci soru bağlamında, Gelibolu Yarımadası'ndaki kültürel mirasın, alanda anıt ve mezarlıkları bulunan diğer ülkeler açısından önemine ilişkin görüşmelerde öne çıkan cevaplara aşağıda yer verilmektedir.

Tarihçi-sanatçı yazar Stephen Chambers;

“Türkiye'nin savaş alanını ulusal bir miras alanı olarak tanıdığını ve mevcut anıtları ile mezarlıkları koruduğunu, aynı zamanda yeni yapıların da inşa edilmesine izin verdiğini görmek güzel. Savaş alanı, anıtları ve mezarlıkları, muharebeleri tarihsel olarak yorumlamada önemli bir rol oynuyor ve savaşa katılan tüm ulusları temsil ediyor. Mezarlıklar, sadece Gelibolu'daki "askerlerin" kişisel hikayelerini anlatmak için değil, aynı zamanda ailelerin ve arkadaşların ölenlerin hayatları ve ölenlerin kendi hayatları üzerindeki kişisel etkileri üzerine düşünceleri için bir ortam sağladıkları için çok önemli olmaya devam etmektedir. Mezarlıkları ve bireysel mezarları ziyaret etmek, hangi milletten olursa olsun saygılı ve barışçıl bir ruh sergileyerek saygı ve onurla yapılan bir davranıştır.”

London Gallipoli Association yurtdışı irtibat görevlisi, mütevelli ve üyeleri Thomas P. Iredale, Jochen Schrader ve Michael Robson;

“Size burada yaşanan savaşa kaç ülkenin dahil olduğunu ve onlarla şu an nasıl bir ilişkiniz olduğunu gösteriyorsunuz. Buradaki anıtlar önemli ve bize gösteriyor ki dünya çapında, kuzey ve güney yarım küreden ne kadar milletin bir zamanlar burada bulunduğunu bize anlatıyor. İlişkilerimizi olumsuz anlamda etkilediğini düşünmüyorum. Ama bence törenler saygı hissini geliştiriyor. Ama bu tören programları dijital olarak yayınlayarak buradaki gerçek mesajı yayabiliriz. Bu törenlerin çoğuna katıldım ve önemli olduklarını düşünüyorum. Birçok, ataşe, konsolos, büyükelçinin katıldığı bu tarz etkinlikler sadece ilişkilere katkı sağlar. Huzur içinde geçen tören ortamı ve burada yaşananlar ve söylenenler mesela Atatürk'ün sözleri ilişkilere katkı sağlıyor.”

Yapılan değerlendirmelere göre, Gelibolu'daki anıt ve mezarlıkları kapsayan kültürel miras, milletlerin ortak tarihi için önemli olduğu kadar bugün oluşturulan barış ve iş birliği kültürü için de önemli görülmektedir. Bunların yanı sıra Çanakkale Muharebelerinin, özellikle Avustralya ve Yeni Zelandalılar için ülkelerinin milli tarihinde çok önemli yeri olduğu, milli kimlik duygusunun gelişmeye başladığı yer olduğu bulgulanmıştır. Mülakatlarda Çanakkale Savaşlarının Hindistan'ın milli bilincinin oluşmasında etkili olduğunu ifade eden de olmuştur. Ayrıca, İrlanda'da Çanakkale Savaşı'ndaki bir cephenin anlatıldığı bir şarkı olduğuna dikkat çeken bir katılımcı olmuştur. Gelibolu'nun İngiltere ve Fransa ilişkilerinin gelişmesi açısından da önemli olduğu söylemi de dikkate değerdir. Tarih boyunca bu iki ülke arasında süren çatışma ve anlaşmazlıkların Çanakkale Savaşı'nda yaptıkları iş birliği ile toparlandığı öne sürülmüştür. Bir katılımcı, Gelibolu'nun ölen askerlerinin “evi” olduğunu ifade ederken, Gelibolu'dan ülkelere getirilen şeyin yiğit askerlerin gururu ve ülkeleri için nihai fedakarlıkları olduğunu söylemiştir.

İkinci soru bağlamında yabancı ülke vatandaşlarına Gelibolu'daki kültürel mirasın ve Türkiye'yle ülkeleri arasındaki anıt diplomasisinin Türkiye'ye bakışlarını nasıl şekillendirdiğine ilişkin görüşmelerde öne çıkan cevaplara aşağıda yer verilmektedir.

Yeni Zelanda'nın Türkiye Büyükelçisi Zoe Coulson-Sinclair;

“Yeni Zelanda ve Türkiye her alanda örnek teşkil edecek iyi ilişkilere sahiptir ve bu özel bağın temeli 108 yıl önce Gelibolu Tarihi Alanı'ndaki savaş meydanlarında atılmıştır. Bugün her iki ülke de bu güçlü temel üzerinde, mevcut ilişkilerini muhafaza ederek, geliştirerek ve uluslararası platformlarda da birbirlerine destek olarak bu önemli ilişkiye değer vermektedir.”

Avustralya'nın Yabancı Misyon Temsilcisi;

“Bu ilişkilerin geçmişi çok eskilere dayanıyor. Lozan Antlaşması, 1980'lerde yapılan diplomatik yazışmalar... Karşılıklı saygı ve anlayışla yapılan törenler ve anıtlar, bu ilişkilerin o günlerden bu yana ülkelerimiz için önemli, değerli ve artarak devam ettiğini göstermektedir.”

İngiltere'nin Türkiye Büyükelçiliği ise “Çok olumlu” yorumunu yapmıştır.

Yapılan değerlendirmelerden de görüleceği gibi, Gelibolu'daki tarihi ve kültürel miras Birinci Dünya Savaşı sırasında orada savaşan milletlerle Türkiye Cumhuriyeti'nin bağlarını yüz yılı aşkın süredir kuvvetlendirmektedir. Özellikle katılımcılar, Türk milletinin ve Türk hükümetinin süregelen cömert misafirperverliğini içtenlikle takdir ettiklerini, bu kutsal yarımada bu kadar iyi baktıkları ve atalarını anmak için her yıl bu kadar çok yabancı misafiri ağırladıkları için minnettar olduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan birisi, "barış parkı" temasıyla Türkiye'nin dünyaya sadece bir askeri güç olmadığı, aynı zamanda insanlık ve insani değerlerin de savunucusu olduğu mesajı verdiğini ifade etmiştir. Türkiye'nin öncülüğünde Gelibolu'nun milletler açısından birlik ve beraberliğin nihai simgesi haline geldiğini dile getirmişlerdir. Aslında, dünyanın farklı köşelerinden bu milletlerin savaşta karşı karşıyayken, bugün dünyanın çaresizce ihtiyaç duyduğu küresel barışın harika bir örneğine evrildiğini ifade etmişlerdir. Tarihi Alan Başkanlığı'nın cömert ve düşünceli yaklaşımının, birçok yabancı ziyaretçiyi her yıl Türkiye'yi ziyaret etmeye ve atalarını anmaya teşvik etmeye devam ettiğini eklemişlerdir. Bu yılki anma törenlerinde gençleri Türkiye'de bir araya getirirken, atalarının mirasını devam ettirebilmeleri için gençleri desteklemeyi ve farkındalık yaratmayı amaçladıklarını söylemişlerdir. Ayrıca, bu durum iki ülkenin halklarının birbirini daha iyi tanımasına yardımcı olmak ve mevcut ikili siyasi ve ekonomik ilişkileri geliştirmek için bireyleri daha fazla fırsat keşfetmeye yönlendirmek için de önemlidir. Bu ifadeler, kamu diplomasisi ve yumuşak güç kavramları perspektifinden değerlendirildiğinde, Gelibolu'daki kültürel mirasın Türkiye'nin uluslararası politikada iş birliği yapılmak istenen bir aktör olarak görülmesini teşvik ettiği ve olumlu bir imaj çizilmesine hizmet ettiği görülmektedir.

Üçüncü soru bağlamında, Mustafa Kemal Atatürk'ün Anzak anneleri için kaleme aldığı metnin uluslararası ilişkiler bakımından öneminin değerlendirilmesine yönelik öne çıkan cevaplara aşağıda yer verilmektedir.

K1 (Yeni Zelanda);

"İşgalciler hakkında böyle şeyler söylediğini bilmek beni duygulandırıyor ve ona saygı duyuyorum"

K4 (İrlanda);

"Anzaklar için çok değerli bir söz. Türk askerini öldürmek için gelip ölenler için yazılmış eşsiz bir cümle. Ona saygı duyuyorum. Etkili ve devrimci bir lider."

K6 (Kosova);

"Mustafa Kemal Atatürk'ün Anzak annelerine hitaben kaleme aldığı mektup, savaşta karşı taraftaki askerler ve aileleri arasında insani bir bağ kurduğu için uluslararası ilişkiler ve kamu diplomasisi açısından son derece önemlidir. Bu mektup, savaşın yıkıcı etkisine rağmen insani duyguların korunabileceğini göstererek, dünya genelinde savaşa karşı bir barış ve karşılıklı saygı çağrısı yapmıştır."

K15 (Arnavutluk);

"Atatürk çok özel ve yetenekli bir liderdi. Bir savaşın yaralarını dış politikada nasıl avantaja çevireceğini bilen yetenekli bir politikacı. Bu sözler bunun kanıtıdır. Tabii ki daha sonra uyguladığı dış politika unsurları da bunun destekçisidir."

K23 (İngiltere);

"Empati, insanlık ve barış için çok güçlü sözler. Atatürk iyi bir asker, başarılı bir devlet adamıdır."

Yapılan değerlendirmelere göre Mustafa Kemal Atatürk, kamu diplomasisi açısından saygı duyulan, takdirle anılan bir liderdir. Katılımcılardan özellikle Avustralyalı ve Yeni Zelandalılar mektubun halklarını duygulandıran ve onurlandıran bir taziye ve ulusal sınırları aşan bir empati mesajı olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların değerlendirmelerine göre, bu mektupla Atatürk, savaşın yıkıcı etkisine rağmen insani duyguların korunabileceğini göstererek kamu diplomasisi açısından gelecek nesillere güçlü bir barış ve uzlaşma kültürü miras bırakmıştır. Dolayısıyla, bu mektup Türkiye Cumhuriyeti'nin Gelibolu'da savaşan diğer uluslarla ilişkilerinde bir dönüm noktası olarak görülmektedir.

Son soru bağlamında yabancı ülke vatandaşları, Gelibolu Yarımadası'nda tarihi, kültürel ve manevi değerlerle ve doğal dokunun korunması, yaşatılması, geliştirilmesi, tanıtılması, gelecek nesillere aktarılması ve yönetiminin değerlendirilmesine yönelik öne çıkan cevaplara aşağıda yer verilmektedir.

K2 (Yeni Zelanda);

“Gelibolu savaş alanları, 1. Dünya Savaşının en iyi korunmuş ve muhafaza edilmiş savaş alanlarından biri olarak bilinmektedir. Ulusal Barış Parkı'nın oluşturulması harika bir şey! 2008'deki ilk ziyaretimden bu yana Park'ta devam eden çalışmaları ve iyileştirmeleri fark ettim. Bu süre zarfında Türk Anıtları ve Mezarlıklarının da geliştiğini fark ettim ve bunun harika olduğunu düşünüyorum. Bölgede az sayıda bina olması hoşuma gitti ve umarım bu durum değişmez. Türkiye'nin iyi bir iş çıkardığını ve savaş alanlarını geliştirme ile koruma arasında iyi bir denge kurduğunu düşünüyorum.”

K10 (Avustralya);

“Gelibolu Tarihi Alanı gibi kültürel miras alanlarının korunması ve muhafaza edilmesi, devlet kurumları, yerel topluluklar ve uluslararası kuruluşlar da dahil olmak üzere bir dizi paydaşı içeren çok yönlü bir yaklaşım gerektirir.”

K11 (Almanya);

“Benim tek önerim: Ortaklaştıran, uluslararası hale getirin, (Verdun gibi) insanların savaşı olduğu gibi bir ticaret olarak- andığı bir yer haline getirin. Milliyetçi kutlamaların yeri olmamalı, milliyetçilik zehri yok olmalı, Gelibolu gibi yerler bunun için uygundur.”

K19 (Özbekistan);

“Çanakkale'de bu tarihi dokuları her adımda görüyoruz. Tarihi alanlarımıza fazlasıyla sahip çıktığımızı ve koruduğumuzu düşünüyorum. Birçok turist ziyarete geliyor ne kadar önemli bir durum. Türkiye için de düşünenecek olursam yine yetersizlik göremiyorum. Tarihimize önem verdiğimizizi her zaman hissediyorum.”

K5 (İngiltere);

“Türk yetkilileri bu konuda hassas davranmaktadır. Başarılılar. Gelibolu, Türk tarihi için önemli bir alandır ve diğer ülkelerde de benzer şekilde kabul görmektedir. Bu alanlardaki koruma için Türkiye'ye teşekkür ederiz.”

Son soru bağlamında yabancı ülke vatandaşları, Gelibolu Yarımadası'nda tarihi, kültürel ve manevi değerlerle ve doğal dokunun korunması, yaşatılması, geliştirilmesi, tanıtılması, gelecek nesillere aktarılması ve yönetiminin değerlendirilmesi kapsamında, Türkiye'ye ve özellikle Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığına milletler açısından değerli olan bu alanlarda hassasiyetleri ve değerli çalışmalarından dolayı şükranlarını sunduklarını belirtmişlerdir. Çoğunlukla uluslararası iş birliğinin önemi vurgulanmaktadır. Ayrıca, uluslararası kentsel ve kültürlerarası değişim programlarına Çanakkale'nin daha çok dahil edilmesi önerilmektedir. Macaristan gibi katkısı ne olursa olsun, Gelibolu seferinde rol oynayan tüm ulusların burada hatırlanmasının önemine dikkat çeken bir katılımcı olduğu gibi, Kilye Tepe'de Almanlar için yapılan anıtın Hitler döneminde kaldırılmasını eleştiren bir katılımcı da olmuştur.

4.TARTIŞMA

Gelibolu Yarımadası'nda 2023 yılında anma etkinliklerine katılan yabancı ülke vatandaşları ağırlıklı olarak Türkiye'ye anma törenlerini büyük bir özveriyle gerçekleşmesini sağlayan cömertliği ve misafirperverliği için minnettar olduklarını belirtmişlerdir. Farklı alanlarda Türkiye ile iş birliğinin geliştirilmesini desteklediklerini ifade etmişlerdir.

Avustralya, Yeni Zelanda, Kanada, İrlanda, İngiltere, Almanya, Avusturya, Macaristan gibi birçok farklı ülke için bir değer olduğu düşünüldüğünde, 2014 yılında UNESCO dünya mirası geçici listesine ne dâhil edilen Çanakkale Muharebeleri Gelibolu Tarihi Alanının, UNESCO dünya mirası listesine daimî olarak kabul edilmesi için uluslararası çabalar artırabilir.

Kültürel diplomasi kapsamında Gelibolu ile bağlantısı olan milletler ve halklar arasında karşılıklı anlayışı geliştirmek için fikir, bilgi ve faaliyet alışverişini teşvik etme konusunda iletişim ve internet çağının mesajları tüm dünyaya hızla ulaştırmayı kolaylaştırıcı imkanlarından yararlanmak mümkündür. Gelibolu'daki kültürel mirasın daha çok bilinmesine ve ziyaret edilmesini sağlayacaktır. Öte yandan, Gelibolu'daki kültürel miras aracılığıyla,

sadece turizm açısından değil, eğitim, spor, sanat ve kültür açısından da özellikle gençler arasında yakın ilişkiler kurulmasına zemin hazırlanması ilişkileri istenilen en üst düzeye getirebilecektir.

Bununla birlikte ilk defa 2018 yılından itibaren uygulanmaya başlanan ve her yıl değişen bir içerik ve anlamla birlikte her yıl 18 Mart Şehitleri Anma Günü ve Çanakkale Deniz Zaferi Törenleri farklı bir konsept ve tema ile uygulanmaya başlamıştır. İlk olarak 2018 yılında “Söz konusu vatansa, sağına soluna bakmadan ‘ben varım’ diyen birileri hep olmuştur ve olacaktır.” anlayışı ile belirlenen “Birileri Var” teması Çanakkale Şehitleri Abidesi’nde düzenlenen resmî tören programının yanı sıra tüm ülke genelinde aynı dil ve tasarımlar ile kutlanmıştır. 2019 yılında Türkiye Cumhuriyeti’nin kurtuluş meşalesinin yakıldığı 1919 yılı emsal alınarak “Bir Milletin Dirilişinden, Bir Vatanın Kurtuluşuna” mottosu ve anlayışıyla birlikte “Dirilişten Kurtuluşa, Bir Duruştur Çanakkale” teması belirlenmiştir. 2020 yılında “Çanakkale Ruhunu en basit ifadeyle toplumu oluşturan her yaşta herkesin vatan aşkı ile kazanıldığı aşıkardır. Bu zaferin sonucunda en üst rütbeli komutanından cephe gerisinde hizmet veren evlatlarımıza annelerimize kadar herkesin çabasının ürünü olduğu ve bu sebeple her birinin bir abide şahsiyet olduğu” anlayışı ve düşüncesiyle “Hilal’in Gölgesinde Saklı Abideler” teması belirlenmiştir. 2021 yılında “İstiklal Marşı” yılı olarak kutlanması kararlaştırılmıştır. “Çanakkale zaferi, kurtuluş savaşının silahla atılan imzasıysa, İstiklal marşı kaleme atılan imzasıdır” anlayışıyla, iki eşsiz mirasın buluştuğu ve atadan miras vazgeçilmez olan bu kavramlardan yola çıkarak “İstiklal’den İstikbal’e Çanakkale” teması belirlenmiştir. 2022 yılında “Dönemin Osmanlı Coğrafyasından her ilden, her ilçeden, her köyden hatta her evden birilerinin yer aldığı bu cephe, günümüzde herkesin gönlünde ve hatıralarında bir yere sahip” düşüncesiyle “Bir Yanımız Hep Çanakkale” teması belirlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunun 100. yılı olan 2023 yılında ise Çanakkale’de kazanılan zafer ruhuyla ve özellikleriyle Cumhuriyetin ilanının mümkün olduğunun hatırlanması ve vurgulanması amacıyla “Ruhumuzda Var” sloganı ve teması belirlenmiş ve 2023 yılı törenlerinde tüm Türkiye’de yapılan tören ve etkinliklerde kullanılmıştır. Tüm bu temalar Çanakkale Zaferinin ve Gelibolu kültürel mirasının Türkiye’nin kuruluşundan günümüze iç ve dış politikada önemli bir yeri olduğunu doğrulamaktadır.

SONUÇ

Çanakkale Savaşlarının anma törenleri, tarihi mirasın korunması, milli birlik ve dayanışmanın pekiştirilmesi, anıların hatırlanması, uluslararası ilişkilerin güçlendirilmesi ve barış mesajlarının yayılması açısından büyük öneme sahiptir. Bu törenler, savaşın unutulmamasını ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamaktadır.

Törenlerde, Türkiye’nin kamu kurumu ve kuruluşları yetkilileri ve temsilcileri, yabancı ülkelerin temsilcileriyle bir araya gelerek diplomatik ilişkileri güçlendirebilir. Bu tür etkinliklerde sağlanan diyalog ve etkileşimler, diplomatik ilişkilerin derinleştirilmesi ve güçlendirilmesine katkıda bulunabilir.

Çanakkale Savaşı’nın anma törenleri, Türkiye’nin barış, hoşgörü ve uluslararası iş birliği mesajlarını vurgulama fırsatı da sunmaktadır. Törenler, geçmişteki savaşın acı hatıralarını anmak ve gelecekteki nesillere barışın önemini hatırlatmak için bir platform sağlamaktadır. Bu da Türkiye’nin barışçıl bir ülke ve küresel düzeyde bir aktör olarak algılanmasına katkıda bulunabilir.

Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı ve bu alanda yapılan tüm faaliyetler Türkiye’nin kamu diplomasisi açısından önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye’nin uluslararası ilişkilerde itibarını, algısını ve ilişkilerini geliştirmek için kamuoyunu etkileme çabalarına, Türkiye’nin tarih, kültür ve değerlerini uluslararası topluma tanıtmaya, tarihi ve kültürel mirasını tanıtmaya, diplomatik ilişkileri güçlendirmeye, barış mesajlarını iletmeye ve Türk halkının fedakarlıklarını anlatmak için bir platform sağlamaktadır.

Çanakkale Savaşı’nın anma törenlerine, Türkiye dışından birçok ülkenin temsilcileri ve katılımcılarının katılım sağlaması, Türkiye’nin tarihi ve kültürel zenginliklerini gösterme, turizmi teşvik etme ve dış ilişkilerini güçlendirme fırsatı sunmaktadır. Yabancı ülkelere gelen konuklar, Çanakkale Savaşı’nın anlamını ve Türk halkının bu savaşta kahramanlıklarını daha yakından deneyimleyerek Türkiye’ye olan ilgilerini artırmaktadır.

Özetle, Cumhuriyet’in ilk yıllarında M. Kemal Atatürk’ün Çanakkale’deki savaş anlatısını barış anlatısına dönüştüren söylemini Türkiye Cumhuriyeti’nin 100. yılında sürdüren kamu diplomasisi politikalarının Gelibolu Tarihi Alanı kültürel mirasının yabancı milletler için olumlu bir Türkiye imajı oluşturduğu ve bir yumuşak güç unsuru olarak Türkiye’nin dış politika perspektifine katkıda bulunduğu sonucuna varılmıştır.

THE PLACE OF CULTURAL HERITAGE IN PUBLIC DIPLOMACY IN THE CENTENNIAL OF THE REPUBLIC OF TÜRKİYE: THE CASE OF THE GALLIPOLI HISTORIC SITE

1. INTRODUCTION

Cultural heritage, which plays a role in the relations between states or in their international preservation in foreign policies, has been referred to through concepts such as "cultural diplomacy", "heritage diplomacy", and the more inclusive "public diplomacy", in the International Relations literature. In recent times, academic studies investigating how states utilize their cultural heritage to enhance their attractiveness, or in other words, their "soft power", in their foreign policies, have been increasing.

Based on these studies, this research claims that cultural heritage sites hold a significant place in public diplomacy, arguing that the Gallipoli Historic Site, within the context of the example of Gallipoli, has made a positive contribution to Türkiye's image. In order to verify this hypothesis, field research was conducted in the spring of 2023 in The Gallipoli Historic Site. By participating in commemorative ceremonies and conducting in-depth interviews with participants, the study examined how the cultural heritage in Gallipoli contributes to shaping Türkiye's image in the context of its public diplomacy practices in foreign policy. Therefore, this research aims to provide an original contribution to the fields of Cultural Heritage Studies, Diplomacy Studies, and International Relations by approaching the Gallipoli Historic Site from the perspectives of "soft power" and "public diplomacy".

2. METHODOLOGY

In the field research conducted in the Gallipoli Historic Site during the spring of 2023, the "participant observation" method was used during the commemorative ceremonies. Additionally, "in-depth interviews" were conducted with 30 foreign nationals from 13 different countries (Germany, Albania, Australia, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, England, Ireland, Kosovo, Macedonia, Uzbekistan, Sri Lanka, Turkmenistan, and New Zealand) who visited the historic site and participated in the ceremonies. The study aimed to investigate how the cultural heritage in Gallipoli contributes to shaping Türkiye's image in foreign policy within the context of its public diplomacy practices by analyzing the impressions and experiences of these individuals from various foreign countries.

Public diplomacy, particularly used to disseminate and reinforce a country's desired image, identity, and mission to the international community through messages, is developed not only for state representatives but also for all peoples. Therefore, public diplomacy falls within the realm of "international public relations". The "public discourse" towards Turkish foreign policy was interpreted within the context of the following four questions during the interviews with foreign nationals who attended the commemorative ceremonies. The role of The Gallipoli Historic Site as cultural heritage in Türkiye's public diplomacy and its impact on Türkiye's international image were analyzed:

1. What is the significance of The Gallipoli Historic Site's cultural heritage and national history for you? What does the Gallipoli Historic Site mean to you?
2. How do you think monument diplomacy and commemorative events between the two countries have influenced your perception of Türkiye? How does the Gallipoli Historic Site shape the interest in Türkiye in your country?
3. How do you assess the importance of the text written by Mustafa Kemal Atatürk for the Anzac mothers in terms of international relations?
4. Regarding Türkiye's cultural heritage and preservation areas, how do you evaluate the preservation, perpetuation, development, promotion, transmission to future generations, and management of the historical, cultural, and spiritual values, as well as the natural environment, in The Gallipoli Historic Site?

3. RESULTS

Gallipoli Peninsula visitors who participated in the 2023 commemorative events expressed gratitude for Türkiye's generosity and hospitality in ensuring the successful organization of the commemorative ceremonies. They also stated their support for enhancing collaboration with Türkiye in various fields. When evaluated from the perspectives of public diplomacy and soft power, these expressions indicate that the cultural heritage in Gelibolu encourages Türkiye to be perceived as a desired partner for international cooperation and contributes to portraying a positive image of the country in the international arena.

According to the evaluations made, it was found that the Gallipolie Battles held a significant place in the national history, particularly for Australians and New Zealanders, and were considered as the starting point for the development of their national identity.

Based on the participants' evaluations, the letter written by ATATÜRK to the mothers of ANZAC soldiers, despite the devastating effects of the war, left a strong legacy of peace and reconciliation culture for future generations in terms of public diplomacy. Therefore, this letter is considered a turning point in Türkiye's relations with other nations that fought in Gallipoli.

4. DISCUSSION

Such commemorative events can serve as a platform to encourage cultural exchange, promote understanding, and strengthen diplomatic ties between Türkiye and other countries. By conducting commemorative diplomacy and hosting commemorative events, Türkiye has the opportunity to showcase its rich history, enhance dialogue, and create positive impressions in the international community. By promoting mutual respect and understanding among nations, such events can facilitate a change in perspectives towards Türkiye.

Considering its significance for many different countries, such as Australia, New Zealand, Canada, Ireland, England, Germany, Austria, and Hungary, the inclusion of The Gallipoli Historic Site in UNESCO's tentative World Heritage list in 2014 could increase international efforts for its permanent inclusion in UNESCO's World Heritage list.

Within the scope of cultural diplomacy, the communication and internet age provide opportunities to rapidly disseminate messages to the world, facilitating the promotion of mutual understanding, exchange of ideas, knowledge, and activities among nations and peoples connected to Gallipoli. This can lead to increased awareness and visitation of Gallipoli's cultural heritage. Moreover, leveraging Gallipoli's cultural heritage can promote close relationships among young people, not only in tourism but also in education, sports, art, and culture, thus elevating the desired level of international relations.

CONCLUSION

The public diplomacy policies, which have perpetuated the narrative of transforming the war narrative in Çanakkale into a narrative of peace initiated by Mustafa Kemal Atatürk in the early years of the Republic and continued on the occasion of Türkiye's 100th anniversary, contribute to creating a positive image of Türkiye for foreign nations through the cultural heritage of the Gallipoli Historic site. Gallipoli's cultural heritage serves as a soft power element, enhancing Türkiye's foreign policy perspective.

KAYNAKÇA

- Akbar, A. (2023) Iran's Soft Power in The Middle East Via The Promotion of The Persian Language, *Contemporary Politics*, 0 (0), 1-22.
- Ang, I., Isar, Y.R. ve Mar, P. (2015) Cultural Diplomacy: Beyond The National Interest?, *International Journal of Cultural Policy*, 21 (4), 365-381.
- Bertacchini, E., Liuzza, C., ve Mesckell, L. (2017) Shifting The Balance of Power in The UNESCO World Heritage Committee: An Empirical Assessment, *International Journal of Cultural Policy*, 23 (3), 331-351.
- Çeginskas, V.L.A. ve Lähdesmäki, T. (2023) Introduction: Reflecting on Heritage Diplomacy, *International Journal of Cultural Policy*, 29 (1), 1-8.
- Christensen, M.E.B. (2022) The Cross-Sectoral Linkage Between Cultural Heritage And Security: How Cultural Heritage Has Developed As A Security Issue?, *International Journal of Heritage Studies*, 28 (5), 651-663.
- Clark, A., Holland, C., Katz, J., ve Peace S. (2009) Learning To See: Lessons From a Participatory Observation Research Project in Public Spaces, *International Journal of Social Research Methodology*, 12 (4), 345-360.
- Clarke, A. (2018). Heritage Diplomacy, in Y. Watanabe (ed.), *Handbook of Cultural Security*, UK: Edward Elgar Publishing.
- Çalık, R. (2000). Çanakkale Muhaberlerine Alman Bakışı, *The Journal of Ottoman Studies*, XX, 355-383.
- Çanakkale Şehitlik (t.y.). *Atatürk Anzak Anneleri Mektupları*, Erişim: 23 Temmuz 2023, <https://www.canakkaleshitlik.net/ataturk-anzak-anneleri-mektuplari.html>
- Çetinoğlu, N. (1994) "Tarihin Bir Dönüm Noktası: Çanakkale Zaferi", *Atatürk Araştırmaları Merkezi Dergisi*, X (30), 725-727.

- Foradori, P., Giusti S., ve Lamonica A.G. (2018) Reshaping Cultural Heritage Protection Policies at a Time of Securitisation: France, Italy, and the United Kingdom, *The International Spectator*, 53 (3), 86-101.
- Heaslip, M. (2021) Britain's armed forces and amphibious operations in peace and war 1919–1939: A Gallipoli Curse?, *Journal of Strategic Studies*, 44 (5), 737-759.
- Joo, J., Yim, J. ve Lee, C.K., (2009) Protecting Cultural Heritage Tourism Sites With The Ubiquitous Sensor Network, *Journal of Sustainable Tourism*, 17 (3), 397-406.
- Kümbetoğlu, B. (2017). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*, 5. Baskı, Ankara: Bağlam Yayıncılık.
- Lähdesmäki, T ve Čeginskas, V.L.A. (2022) Conceptualisation of Heritage Diplomacy In Scholarship, *International Journal of Heritage Studies*, 28 (5), 635-650.
- Lostal, M. ve Cunliffe, E. (2016) Cultural Heritage That Heals: Factoring in Cultural Heritage Discourses in The Syrian Peacebuilding Process, *The Historic Environment: Policy & Practice*, 7 (2-3), 248-259.
- Mark, S.L. (2010) Rethinking Cultural Diplomacy: The Cultural Diplomacy of New Zealand, The Canadian Federation and Quebec, *Political Science*, 62 (1), 62-83.
- McKenna, M. ve Ward, S. (2007) 'It was really moving, mate': The Gallipoli Pilgrimage and Sentimental Nationalism in Australia, *Australian Historic Studies*, 38 (129), 141-151.
- McLean, W. (2015) Understanding Divergence between Public Discourse and Turkish Foreign Policy Practice: A Neoclassical Realist Analysis, *Turkish Studies*, 16 (4), 450-451.
- Nakano, R. ve Zhu, Y. (2020) Heritage As Soft Power: Japan and China in International Politics, *International Journal of Cultural Policy*, 26 (7), 869-881.
- Nye, J. S. (2004) *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs.
- Nye, J. S. (2021) Soft Power: The Evolution of a Concept, *Journal of Political Power*, 14 (1), 196-208.
- Polonsky, M., Hall, J., Viececi, J., Atay, L., Akdemir, A., ve Marangoz, M. (2013) Using Strategic Philanthropy To Improve Heritage Tourist Sites On The Gallipoli Peninsula, Turkey: Community Perceptions Of Changing Quality Of Life And Of The Sponsoring Organization, *Journal of Sustainable Tourism*, 21 (3), 376-395.
- Rubin, H., ve Rubin, I. (2012). *Qualitative Interviewing: The Art of Hearing Data*. NY: Sage Publications.
- Ryoko, N. ve Yujie, Z. (2020). Heritage As Soft Power: Japan and China in International Politics, *International Journal of Cultural Policy*, 26 (7), 869 – 881.
- Skrede, J. ve Berg, S.K. (2019) Cultural Heritage and Sustainable Development: The Case of Urban Densification, *The Historic Environment: Policy & Practice*, 10(1), 83-102.
- Smith, J. (2020). *Derinlemesine mülakat yöntemi: Sosyal bilimlerde niteliksel araştırma stratejileri*. Bilimsel Yayınevi.
- Tunçoku, A.M. (1998) "Çanakkale Savaşlarının Günümüze Yansıyan Stratejik Sonuçları", *Atatürk Araştırmaları Merkezi Dergisi*, XIV (41), 559-571.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete (2014). 6546 Sayılı Kanun. Erişim: 28 Haziran 2023, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140628-10.htm>
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete (2014). 4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. Erişim: 28 Haziran 2023, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180715-1.pdf>
- Uslu, F. ve Demir, E. (2023). Nitel Bir Veri Toplama Tekniği: Derinlemesine Görüşme. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 40(1), 289-299.
- Watson, I. (2012) South Korea's State-led Soft Power Strategies: Limits on Inter-Korean Relations, *Asian Journal of Political Science*, 20 (3), 304-325.
- Weiss, T. G. ve Connelly N. (2019) Protecting Cultural Heritage in War Zones, *Third World Quarterly*, 40 (1), 1-17.
- Winter, T. (2015). Heritage Diplomacy. *International Journal of Heritage Studies*, 21 (10), 997-1015.
- Wüst, A. ve Nicolai, K. (2023) Cultural Diplomacy and The Reconfiguration of Soft Power: Evidence From Morocco, *Mediterranean Politics*, 28 (4), 554-579.
- Yağmurlu, A. (2021). Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Arkeoloji: Zeugma Örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 76 (3), 631-649.

KATKI ORANI / CONTRIBUTION RATE	AÇIKLAMA / EXPLANATION	KATKIDA BULUNANLAR / CONTRIBUTORS
Fikir veya Kavram / <i>Idea or Notion</i>	Araştırma hipotezini veya fikrini oluşturmak / <i>Form the research hypothesis or idea</i>	Filiz Çoban Oran Yunus Erdem
Tasarım / <i>Design</i>	Yöntemi, ölçeği ve deseni tasarlamak / <i>Designing method, scale and pattern</i>	Filiz Çoban Oran Yunus Erdem
Veri Toplama ve İşleme / <i>Data Collecting and Processing</i>	Verileri toplamak, düzenlenmek ve raporlamak / <i>Collecting, organizing and reporting data</i>	Yunus Erdem Filiz Çoban Oran
Tartışma ve Yorum / <i>Discussion and Interpretation</i>	Bulguların değerlendirilmesinde ve sonuçlandırılmasında sorumluluk almak / <i>Taking responsibility in evaluating and finalizing the findings</i>	Yunus Erdem Filiz Çoban Oran
Literatür Taraması / <i>Literature Review</i>	Çalışma için gerekli literatürü taramak / <i>Review the literature required for the study</i>	Yunus Erdem Filiz Çoban Oran